

המפקח על הביטוח בעקבות מזוז: אין "אשם תורם" למבוטחים שהתרשלו

אגף הפיקוח על הביטוח באוצר הפיץ היום למנהלי חברות הביטוח את עמדת היועמ"ש בנושא תחולת הדוקטרינה של "אשם תורם" בדיני ביטוח

15:45, 03/04/2008 נועם שרביט - גלובס

אגף הפיקוח על הביטוח באוצר הפיץ היום (ה') למנהלי חברות הביטוח את עמדת היועץ המשפטי לממשלה, בנושא תחולת הדוקטרינה של "אשם תורם" בדיני ביטוח. בעמדה, שנחשפה אתמול ב"גלובס", קובע מזוז שאין מקום להחלת אשם תורם בתחום הביטוח, למעט במקרים קיצוניים.

מבוטחים רבים התובעים מחברת הביטוח תגמולים בגין פוליסה כזו או אחרת, נתקלים בנכונותה לשלם רק חלק בנימוק שהיה להם "אשם תורם". משמעות העמדה של מני מזוז, שגובשה בשיתוף המפקח על הביטוח, ידין ענתבי, היא שחברות הביטוח אינן יכולות לנכות מתגמולי הביטוח המשולמים למבוטחים סכומים בגין רשלנותם לכאורה שהביאה לקרות אירוע הביטוח.

כך, למשל, אפילו אם בעל רכב שהתרשל ולא התקין מערכת אזעקה, למרות שנדרש לכך בפוליסה - זכאי לתגמולי ביטוח מלאים כשהרכב נגנב. לתגמולים מלאים זכאי גם נהג שרכבו נפגע בתאונה משום שלא שמר מרחק, או אדם שהצמיד את קוד האימוביליזר (משבת מנוע) למפתחות הרכב.

במכתב ששיגר לחברות יואב בן-אור, סגן בכיר למפקח על הביטוח, נאמר ש"דוקטרינת האשם התורם החוזי מנוגדת לגישה המקובלת בדיני ביטוח, לפיה פוליסת הביטוח מגנה על המבוטח גם מפני רשלנותו שלו".

בן-אור מוסיף, ש"התרשלות המבוטח היא בגדר סיכון צפוי ואף אינהרנטי לציפיות הסבירות של הצדדים בעת ההתקשרות. לפיכך, שחרור המבוטח מחבות במקרה כזה או הגבלת חבותו לשיעור תגמולים מופחת מרוקן מתוכן את התכלית שבבסיס פוליסת הביטוח".

הסבריו ונימוקיו של בן-אור נלקחו מהעמדה שהגיש מזוז לבית המשפט העליון, במסגרת תיק בו התדיינה חברת הביטוח מגדל עם מבוטחת. העליון מעולם לא הכריע בשאלת תחולת דוקטרינת האשם התורם בדיני ביטוח, כאשר בשלום ובמחוזי יש שתי גישות, האחת מכירה בדוקטרינה בתחום הביטוח והאחרת שוללת אותה.

מזוז, שהתייצב בהליך של מגדל במטרה לייצג את עמדת ציבור המבוטחים, הציג עמדה פרו-צרכנית בצורה קיצונית למדי. מאחר שבתי המשפט מאמצים בדרך כלל את עמדות היועץ, המייצגות את האינטרס הציבורי, העליון היה צפוי להנפיק פסיקה תקדימית המחייבת את כל חברות הביטוח ופוגעת משמעותית בכיסן.

אלא שתרגיל מבריק¹ שעשתה מגדל, ונחשף אף הוא אמש, טירפד את הטלת ה"פצצה" של מזוז. לאחר שקראו במגדל את עמדתו של מזוז ו"הריחו" את הצונאמי שעתידי להטיל בית המשפט, הם מיהרו לשלם את תגמולי הביטוח המלאים למבוטחת, כדי שהתיק ייסגר.

לפי עמדת מזוז, שכאמור גם המפקח על הביטוח מאמץ אותה, רק במקרה והתקיימו כל התנאים הבאים יהיה הביטוח פטור לחלוטין: כשפוליסת הביטוח מחייבת במפורש את המבוטח לנקוט באמצעי זהירות, והמבוטח פעל ב"רשלנות רבתי" המלווה ביסוד נפשי מסוג פזיזות (אם הוא חוזה כאפשרות קרובה כי התנהגותו תביא לתוצאה המזיקה אך נוהג בקלות דעת) או אי-אכפתיות (מעריך בפועל את הסיכון ונותר אדיש כלפיו).

¹ הערה של ראובן קוניאק: זה לא תרגיל מבריק. כך נוהגות תמיד חברות הביטוח. בצעד כזה נקטו חברות ביטוח בעבר אלפי פעמים ומגדל בתוכן על מנת שלא ייקבע תקדים בביהמ"ש העליון.

בכל מקרה בו כל אחד מהתנאים האמורים אינו מתקיים, כלומר אם הרשלנות היתה "רגילה", או שלא התקיים היסוד הנפשי האמור, המבטח יחויב בפיצוי. לכך מתווסף חריג נוסף, הקבוע בחוק, והוא כשהמבוטח גרם במכוון למקרה הביטוח.

מהו אשם תורם?

דוקטרינת האשם התורם, שמקורה בדיני נזיקין, בוחנת את מידת ה"אשם" המוסרי של ניזוק באירוע הנזק, שבהתאם לה מופחת הפיצוי שיקבל מהמזיק עד כדי שלילתו לחלוטין. לאחר שבתי המשפט החילו את האשם התורם בדיני חוזים, קפצו חברות הביטוח על המציאה והחלו להשתמש בה ב"שיטת מצליח" בחוזי הביטוח, כשכמעט בכל מקרה הן טוענות לרשלנות של המבוטח.

"כשל שוק מהותי"

גורמים באגף שוק ההון באוצר אמרו ל"גלובס", כי בשל התרגיל של מגדל שהביא לסגירת התיק, הוחלט לפרסם את העמדה המשותפת לאגף וליועץ המשפטי לממשלה. מאחר שמדובר בעמדה פרשנית, הוחלט שלא להפיצה כהנחיה מחייבת.

עם זאת, לדבריהם, לעמדה כפי שהופצה יש משקל רב.² "בתי המשפט מתייחסים לכך וגם חברות הביטוח יתקשו מאוד להגן על עמדתן ולטעון שהן פועלות בתום-לב". באגף אומרים, כי הם שמים באחרונה פוקוס על הדרך בה החברות מנהלות ומיישבות תביעות.

המפקח הוציא טיוטת חוזר בנושא וממתין לראות את הרגולציה העצמית שיקבלו על עצמן החברות, בטרם ימשיך בטיפול. "סילוק התביעות הוא תחום שיש בו כשל שוק מהותי", אומרים באגף. "המבוטח לא יודע אם החברה בה בחר טובה או לא בניהול תביעות. הוא אפילו לא שואל את הסוכן שלו. הם שואלים רק כמה הביטוח עולה. כשאתה קונה טלוויזיה, אתה לא שואל אם היא טובה? אנו מנסים להעלות את מודעות הצרכנים ולהביא לכך שתהיה להם אינפורמציה כדי לבחור בחברת ביטוח טובה".

---

² הערה של ר.ק. – אני משוכנע שכל מבוטח שיתבע מבטח והאחרון יטען כנגדו את עניין האשם התורם, יזכה בתביעתו אם יציג את עמדת היועמ"ש ובתנאי שעמד בקריטריונים שבחוו"ד, דהיינו: לא נהג בפזיזות ולא נהג באי-איכפתיות.